

УДК 378.4

DOI 10.31494/2412-9208-2022-1-2-48-61

THE INTERNATIONALIZATION PROCESSES CHARACTERISTICS OF HIGHER EDUCATION IN POLAND AGAINST THE BACKGROUND OF THE EU COUNTRIES

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСІВ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ НА ФОНІ КРАЇН ЄС

Nataliia BAKHMAT,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor

bahger.teacher@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>

*Kamianets-Podilskyi National Ivan
Ohienko University,*

✉ 61, Ogienko str., Kamianets-
Podilskyi 32301, Ukraine

Aleksander OSTENDA

PhD, Professor

aleksander.ostenda@wst.pl

<https://orcid.org/0000-0002-3467-157X>

*University of Technology,
Katowice,*

✉ 43, Rolna str., Katowice 40-555,
Poland

Original manuscript received: September 01, 2022

Revised manuscript accepted: September 06, 2022

Наталія БАХМАТ,

доктор педагогічних наук,
професор

*Кам'янець-Подільський
національний університет імені
Івана Огієнка,*

✉ вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-
Подільський, 32301, Україна

Александр ОСТЕНДА,

доктор, професор

*Вища технічна школа в
Катовіце,*

✉ вул. Рольна, 43, Катовіце,
40-555, Польща

ABSTRACT

The purpose of the article is to analyze the processes of internationalization of higher education in Poland and compare them with other countries of the European Union, which will allow us to assess the state's place in the European educational space and form further development prospects. It was noted that the most important impetus for the development of internationalization in Europe was the Bologna process. The joining of the higher education system of Poland to it initiated the implementation of the pan-European development policy at the state level. The main prerequisites for the internationalization of the educational process in institutions of higher education have been determined. The international student mobility level in the countries of the European Union is analyzed. It was established that Poland is an active participant in internationalization, which allows increasing the competitiveness of universities against the background of preserving the best traditions and specifics of the national higher education system. Based on the study of the processes of internationalization of higher education in Poland against the background of the countries of the European Union, it was noted that they correspond to European trends and follow the best world trends in this field. It was established that this country's share of foreign students in higher

education institutions is 3.86% of the number of enrolled students, which is significantly lower than the average value for the countries of the European Union (10.86%). According to the results of the analysis of the total number of foreign students in the host countries, it was determined that Poland belongs to the largest classification group (from 20 to 100 thousand people) and receives the main contingent of students from Ukraine, Belarus, India, the Czech Republic, Norway, and other countries. Certain developments and practices that are characteristic of the Polish higher education system in comparison with the countries of the European Union are summarized. Attention is drawn to the problems and challenges faced by internationalization participants. A set of measures aimed at the effective development of the internationalization of higher education in Poland has been formed, which should be implemented at different levels of management (national and university), which will increase the country's competitiveness in the market of educational services.

Key words: *higher education, internationalization of higher education, competitiveness, foreign students, student mobility.*

Вступ. Система освіти будь-якої країни виступає одним із найважливіших чинників нарощування її інтелектуальних можливостей, успішного соціально-економічного розвитку національної економіки та формування достатнього потенціалу для зростання конкурентоспроможності держави в цілому.

Останніми десятиріччями розвиток глобалізації стимулював реформування національних освітніх систем по всьому світові, мотивуючи їх на підвищення якості та посилення конкурентних позицій, та став значним поштовхом для змін у вищій освіті. Одним з проявів таких трансформацій виступає її інтернаціоналізація, яка відображається у зростанні експорту-імпорту освітніх послуг, збільшенні чисельності іноземних студентів, започаткуванні міжнародних профільних проєктів, підвищенні інноваційності вищої освіти, створенні спільних навчальних закладів, розвитку транскордонної освіти шляхом отримання дипломів університетів різних країн, диверсифікації джерел фінансування освіти за рахунок грантів, кредитів міжнародних організацій і фондів тощо.

Так, за даними ЮНЕСКО, рівень міжнародної мобільності у світі за останні 20 років збільшився в 3,5 рази, а кількість студентів, які навчаються за кордоном, зросла з 1,6 млн. осіб у 2000 році до 5,6 млн. у 2020, збільшуючи суму прибутку від навчання до більш ніж 200 млрд дол. на рік [28].

Слід акцентувати увагу на тому, що країни Європейського Союзу, в тому числі і Польща, є активними учасниками цих процесів, що дозволяє за умови збереження найкращих традицій і специфіки національної системи вищої освіти підвищити ефективність міжнародної співпраці, збільшити мобільність студентів та створити додаткові можливості для їх працевлаштування на європейському чи світовому ринку праці, досягти зростання конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Однак, науковці застерігають, що разом з перевагами інтенсифікація процесів інтернаціоналізації пов'язана з певними ризиками, які обумовлені різним соціально-економічним потенціалом держав, рівнем політичної стабільності, технологічними можливостями, культурними традиціями та потребують урахування при формуванні

стратегій розвитку вищої освіти на різних рівнях (університетському та національному) [9; 10; 18; 24]. Серед основних з них: «комерціалізація» вищої освіти, перетворення навчальних програм на товар», стирання національних рис вищої освіти, загострення проблеми «відтоку мізків».

Відзначимо, що Польща є частиною Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) – міждержавної структури співробітництва, яку офіційно засновано на Конференції міністрів країн-учасниць Болонського процесу (Будапешт та Відень, березень 2010 року), що, створюючи додаткові можливості для нарощування і реалізації інтелектуального потенціалу, потребує відстеження тенденцій у сфері реформування національних систем освіти, в тому числі і перебігу процесів інтернаціоналізації задля дослідження провідних наукових здобутків та формування відповідної політики, пошуку шляхів інтеграції у світовий освітній простір та підвищення конкурентоспроможності ЗВО на європейському ринку освітніх послуг. Це актуалізує тематику цього дослідження.

Зазначимо, що різні аспекти інтернаціоналізації вищої освіти знаходяться в полі зору як закордонних, так і вітчизняних науковців. Так, основні передумови інтернаціоналізації вищої освіти в Європі, методи і критерії її оцінювання, підходи до внутрішньої інтернаціоналізації та способи її імплементації досліджено в роботах Л. Абизової [8], Ф. Альтбаха [9], Б. Ліска [19], Дж. Найта [18], Дж. Білена [26], Т. Несторенко [21; 23] та інших.

Аналіз процесів інтернаціоналізації вищої освіти на глобальному рівні знайшов відображення в працях М. Дебич [2], А. Сбруєвої [5], І. Сікорської [6], В. Солощенко [7] тощо. Проблеми інтернаціоналізації вищої освіти та специфіку національних стратегій в різних країнах досліджено в роботах У. Бранденбурґа [11], Г. де Віта [12], Л. Горбунової [1], В. Зінченко [3], О. Козівської [4], Р. Меллорс-Берн [20] та багатьох інших.

Слід констатувати, що інтернаціоналізація вищої освіти є однією з пріоритетних проблем, яка досліджується міжнародними організаціями та знайшла відображення в документах та доповідях Асоціації міжнародної освіти [14], Європейської комісії [15], Організації економічного співробітництва і розвитку [14], ЮНЕСКО [27],

Але, враховуючи динамічність і глобальність цих процесів, задля їх цілісного розуміння та ефективної подальшої імплементації в польських закладах вищої освіти це питання потребує подальших досліджень та розгляду під різними кутами, що відрізняє наше дослідження від наявних.

Метою статті є аналіз процесів інтернаціоналізації вищої освіти Польщі та їх порівняння з іншими країнами Європейського Союзу, що дозволить оцінити місце держави в європейському освітньому просторі та сформулювати подальші перспективи розвитку.

Методологія. Методологічною базою дослідження слугували концептуальні положення сучасної педагогічної науки, загальнонаукові принципи проведення наукових досліджень, роботи провідних учених з питань інтернаціоналізації вищої освіти. У процесі дослідження використовувались загальнонаукові підходи й методи. Серед них:

синергетичний підхід, монографічний аналіз, узагальнення, порівняльний аналіз (для дослідження особливостей процесів інтернаціоналізації вищої освіти в країнах Європейського Союзу); метод конкретизації, статистичний (при аналізі мобільності студентів).

Методологія дослідження складається з таких послідовних етапів: на основі статистичних даних проаналізовано обсяги міжнародної студентської мобільності; досліджено основні тенденції розвитку процесів інтернаціоналізації в Польщі; проведено порівняльний аналіз таких процесів на фоні країн Європейського Союзу, визначено основні проблеми; сформовано комплекс заходів, спрямованих на розвиток інтернаціоналізації вищої освіти в Польщі.

Інформаційною базою слугували законодавчі та нормативні акти, дослідження Асоціації міжнародної освіти, Організації економічного співробітництва і розвитку, ЮНЕСКО, роботи зарубіжних та вітчизняних вчених.

Результати та дискусії. Результати досліджень розвитку системи вищої освіти країн Європи дозволили констатувати, що майже до вісімдесятих років ХХ століття міжнародне співробітництво польських закладів вищої освіти, як і багатьох інших країн, вибудовувалось на основі двосторонніх угод.

Однак, з часом трансформації мотивів, форм, механізму таких дій стимулювали певну еволюцію в цій сфері та розвиток інтернаціоналізації, яка на «національному, секторальному або інституційному рівні визначається як процес інтеграції міжнародного, міжкультурного або глобального виміру в цілі, функції або форми вищої освіти» [18].

Зазначимо, що найважливішим поштовхом для розвитку інтернаціоналізації в Європі був Болонський процес, який виступив стимулом європейських реформ та створення Загальноєвропейського простору вищої освіти. Приєднання національної системи вищої освіти Польщі до цих перетворень започаткувало реалізацію на державному рівні загальноєвропейської політики розвитку.

Слід констатувати, що основними передумовами інтернаціоналізації освітнього процесу в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу, в тому числі і Польщі, були такі: глобалізаційні процеси; підписання державами Генеральної угоди з торгівлі послугами, що сприяло розвитку транскордонної освіти, міжнародного співробітництва університетів та міждержавного визнання результатів навчання; запровадження безвізового режиму; імміграційні процеси, зростання рівня безробіття в країнах; запровадження політики багатомовності та разом з тим просування англійської мови як основної для міжнародного спілкування тощо.

При цьому характерною рисою інтернаціоналізації вищої освіти Польщі, як і інших країн Європи, став стрімкий розвиток на зовнішньому (шляхом поширення міжнародної академічної мобільності) і внутрішньому (через впровадження світових освітніх стандартів і міжкультурних програм, інтернаціоналізацію навчальних курсів тощо) рівнях.

При цьому саме останній визначено одним з провідних у стратегії Європейської комісії з інтернаціоналізації наряду з академічною мобільністю, яка є однією з найпоширеніших форм та стимулюється на національному рівні на основі програмного підходу, а на університетському розглядається як пріоритетний напрям діяльності та реалізується шляхом укладання двосторонніх і багатосторонніх угод.

Науковці звертають увагу на той факт, що студентський обмін є потужним засобом розвитку загальноєвропейського ринку фахівців і кваліфікованих працівників [2 : 61; 20 : 42].

Аналіз рівня міжнародної студентської мобільності в країнах Європейського Союзу дозволив констатувати зростання частки іноземних студентів вищих навчальних закладів від числа зарахованих майже за всіма країнами (за результатами 2019 р. виключенням стали лише Швеція та Італія, що спричинило зменшення середнього європейського рівня) (табл. 1).

Таблиця 1

Міжнародна студентська мобільність (частка іноземних студентів закладів вищої освіти від числа зарахованих), %

Країни	2015	2016	2017	2018	2019
Люксембург	45,87	47,00	46,73	47,74	48,65
Австрія	15,89	16,35	17,19	17,49	17,64
Чеська Республіка	10,55	11,51	12,54	13,61	14,36
Угорщина	7,05	8,86	9,97	11,41	12,61
Естонія	5,23	6,87	8,26	9,59	11,09
Ірландія	7,37	8,19	8,88	9,64	10,72
Данія	10,28	10,81	10,76	10,71	10,49
Латвія	6,12	7,67	7,39	9,27	10,43
Німеччина	7,68	8,04	8,37	9,97	10,11
Бельгія	11,19	12,02	8,65	10,45	10,04
Португалія	5,00	5,68	6,40	7,89	9,71
Франція	9,88	9,89	10,20	8,77	9,18
Словацька Республіка	5,90	6,02	6,90	8,03	9,04
Ісландія	7,96	6,78	6,85	8,02	8,45
Фінляндія	7,65	7,81	8,18	8,05	8,05
Швеція	6,19	6,58	6,74	7,17	7,15
Словенія	2,75	3,31	3,88	4,47	6,67
Литва	3,54	4,11	4,61	5,33	5,99
Польща	2,64	3,42	4,12	3,64	3,86
Іспанія	2,73	2,53	3,23	3,46	3,70
Греція	3,21	3,35	3,41	3,43	3,50
Італія	4,95	5,10	5,31	5,62	2,83
Нідерланди	10,23	10,74	11,00	11,77	-*
Середнє значення за країнами	9,09	9,67	9,99	10,71	10,65

* дані відсутні

Джерело: складено за даними [13; 17; 25]

Загальноєвропейські тенденції розвитку цього процесу є характерними й для Польщі, хоча питома вага таких студентів (3,86%) є

значно нижчою за середнє значення (10,86%), що потребує уваги та додаткового комплексу заходів стимулювання як на університетському, так і національному рівнях.

Слід відзначити, що розвиток інтернаціоналізації вищої освіти здатні створити певні фактори. Серед основних з них дослідники [16] акцентують увагу на таких: академічні (розширення доступу до вищої освіти, підвищення її якості; міжнародне визнання і покращення позицій в міжнародних рейтингах); економічні (пов'язані з прямими фінансовими вигодами, наприклад платою за навчання іноземних студентів, підготовка кваліфікованої робочої сили з навичками у сфері міжнародної співпраці, створення умов для економічного розвитку); політичні (геополітичні інтереси країни, розвиток публічної демократії, міжнародна співпраця); соціально-культурні (об'єднання провідних науковців для вирішення глобальних проблем та досягнення сталого розвитку, підвищення рівня міжнародної комунікації, популяризація національної культури і залучення до іншомовних культур); педагогічні (модернізація вищої освіти).

Аналіз загальної кількості іноземних студентів у приймаючих державах Європейського Союзу дозволив об'єднати їх у певні групи та констатувати, що за регіонами походження превалюють Азіатські та Європейські країни (табл. 2). Польща входить до найбільш численної класифікаційної групи (від 20 до 100 тис. осіб) та приймає студентів з України, Білорусі, Індії, Чехії та Норвегії.

Таблиця 2

Основні місця походження іноземних студентів по країнах перебування, осіб (за даними 2020 р.)

Група за загальною кількістю іноземних студентів у приймаючій країні	Назва приймаючої країни	Кількість іноземних студентів за країною походження, осіб
від 300тис до 500 тис. осіб	Франція	Південна Корея – 50600 Алжир – 34196 Китай – 28436 Італія – 14842 Туніс – 113025
	Німеччина	Китай – 39871 Індія – 20562 Сирія – 13032 Австрія – 11495 Росія – 10439
Від 100 тис. до 300 тис. осіб	Іспанія	Італія – 15543 Франція – 14423 США- 9239 Німеччина – 7476 Колумбія – 7145
Від 20 тис. до 100 тис. осіб	Польща	Україна – 40968 Білорусь – 7460 Індія – 3748 Чехія – 1627 Норвегія – 1489

	Данія	Німеччина – 33302 Норвегія – 3039 США - 1794 Іспанія - 1536 Великобританія – 1476
	Нідерланди	Німеччина - 23022 Італія - 5563 Китай – 4697 Бельгія - 3952 Болгарія – 3680
	Швеція	Німеччина - 3588 Фінляндія - 2591 Китай - 2529 Індія - 2179 Франція – 1929

Джерело: побудовано авторами за даними (Institute of International Education, 2021)

Дослідження процесів інтернаціоналізації вищої освіти Польщі в порівнянні з іншими країнами Європейського Союзу дозволило дійти висновку щодо значної уваги з боку дослідників, широкого загалу і влади країн до цього питання та узагальнити певні напрацювання та практики. Серед основних з них слід відзначити такі:

– формування та реалізація урядами більшості країн (Бельгія, Данія, Естонія, Литва, Іспанія, Німеччина, Нідерланди, Польща тощо) окремого документу – національної стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, який створено на основі системного підходу. При цьому, як і інші країни Європейського Союзу, Польща вносить у цей документ відповідні зміни та коригування, які обумовлені сучасними трендами розвитку світової вищої освіти і враховують тенденції посилення міжнародного співробітництва, аспекти цифровізації, розвиток дослідницької інфраструктури та вектор інновацій;

– активізація академічного партнерства, розширення діяльності щодо інтернаціоналізації та розвитку зв'язків із іншими регіонами світу шляхом запровадження відповідних університетських стратегій, що є характерним як для закладів вищої освіти Польщі, так і інших країн Європейського Союзу. Так, за результатами дослідження, яке проводилось European Association for International Education [14], більшістю європейських університетів оформлено окремий документ, або він виступає складовою загальної стратегії. При цьому основними задачами в цій сфері визначено: підвищення якості освіти, збільшення кількості іноземних студентів, зростання якості науково-дослідницької діяльності та підготовка студентів до життя в глобалізованому світі. Крім того, стратегічні напрями конкретизуються у відповідних планах та програмах, які характеризуються наявністю чітких цілей, критеріїв оцінки, джерел фінансування;

– стимулювання студентської мобільності шляхом участі польських закладів вищої освіти в державних і регіональних програмах. При цьому Польща є стороною ряду двосторонніх і багатосторонніх угод

у цій сфері. Серед основних з них такі європейські програми: «Еразмус», метою якої є сприяння створенню спільного ринку в Європі; «Комет», «Лінгва», спрямовані на створення європейської моделі вищої освіти та інші. Прикладом пошуку нових можливостей, спрямованих на підвищення ефективності інтернаціоналізації вищої освіти є участь у таких програмах: «Міжнародний бакалаврат», «Освіта, підготовка кадрів і суспільство» «Темпус» та ін. Певний інтерес представляють програми міжнародного Вишеградського Фонду, який співпрацює з країнами Східної Європи через здійснення грантових та університетських програм, спрямованих на підтримку культурних, наукових та освітніх проєктів, сприяння молодіжним обмінам і надання стипендій за програмами мобільності. Слід вказати, що, окрім так званої «організованої» мобільності, польські університети є учасниками переміщення студентів поза будь-якими програмами. Дослідники [2 : 18; 22] цілком слушно звертають увагу на її прояв під впливом цілого ряду факторів, які відбивають чинні на ринку освітніх послуг стратегії «прощтовхування» і «вितягування»;

– інтернаціоналізація навчальних планів і програм як невід'ємного елементу внутрішньої інтернаціоналізації, що передбачає «збагачення їх змісту через додавання міжнародних блоків інформації, використання закордонних ресурсів при виборі літературних джерел та підготовці завдань, а також виборі методів викладання у відповідності до потреб студентів, які належать до різних культур» [16];

– застосування міждисциплінарного та міжнародного підходів до реалізації освітніх програм як у польських закладах вищої освіти, так і в університетах інших європейських країн; розробка спільних програм та програм подвійних дипломів;

– приділення уваги розвитку міжнародної науково-дослідницької діяльності на університетському та національному рівнях;

– розвиток цифрового навчання та віртуальної мобільності, яка вважається інноваційним напрямом та здатна підсилити традиційну мобільність студентів і викладачів. Вона передбачає застосування веб-конференцій, професійних інтернет-форумів, розробку спільних дистанційних навчальних програм та інших;

– створення польськими університетами закордонних філій, які здійснюють навчання, працюють за планами і програмами базового закладу та дотримуються його вимог щодо якості освітніх послуг, навчально-методичного забезпечення та інших організаційно-управлінських та педагогічних аспектів.

Слід констатувати, що процеси інтернаціоналізації вищої освіти в Польщі повністю відповідають загальноєвропейським тенденціям і наслідують найкращі світові тренди в цій сфері.

Однак, зазначимо, що, незважаючи на успіхи на різних рівнях, існують і певні проблеми та виклики, з якими стикаються учасники. Серед них такі: збільшення англомовних програм навчання в неангломовних країнах, що потребує подолання мовних бар'єрів та належного рівня володіння англійською як викладачами, так і студентами; необхідність

адаптації до особливостей академічної культури приймаючої країни; формування відповідного нормативно-правового базису в цій сфері; необхідність належної методичної підтримки та супроводу тощо.

Тому постає необхідність формування комплексу заходів, спрямованих на ефективний розвиток процесів інтернаціоналізації вищої освіти в Польщі, який має бути реалізовано на різних рівнях управління (національному та університетському), що дозволить підвищити конкурентоспроможність країни на ринку освітніх послуг. Серед основних його складників слід відзначити такі:

- запровадження університетами сучасних цифрових технологій, підтримка цих ініціатив на державному рівні, що дозволить інтенсифікувати використання дистанційних технологій та методів навчання, сприятиме розвитку віртуальної мобільності;

- формування нормативно-правового базису для розвитку процесів інтернаціоналізації вищої освіти в країні та його узгодження з міжнародними нормами;

- підтримка державно-приватних ініціатив у сфері освіти і науки; збільшення обсягів інвестицій у систему вищої освіти та наукові дослідження;

- стимулювання підвищення якості освітніх програм, коригування їх змісту та вдосконалення методів навчання з урахуванням сучасних потреб ринку; мотивація професорсько-викладацького складу до участі в програмах академічної мобільності;

- сприяння університетській діяльності в розширенні експорту освітніх послуг шляхом започаткування та ініціювання спільних наукових досліджень, запрошення на навчання іноземних студентів, підтримка інституційного партнерства з провідними закордонними освітніми центрами;

- подальша діяльність у сфері реалізації програм подвійних та спільних дипломів;

- формування університетами маркетингової програми, спрямованої на просування закладу вищої освіти на міжнародному освітньому ринку та розробка стимулювальних заходів для залучення абітурієнтів з інших країн (створення сприятливих умов для їх вступу, навчання, мешкання);

- проведення роботи щодо міжнародної акредитації університетів, сертифікація якості освітніх послуг на основі світових стандартів, участь у міжнародних рейтингах;

- запровадження спільних освітніх проєктів з провідними закладами вищої освіти; відкриття філій в інших країнах.

Висновки. Польща є активним учасником процесів інтернаціоналізації, що дозволяє на фоні збереження найкращих традицій і специфіки національної системи вищої освіти підвищити ефективність міжнародної співпраці, збільшити мобільність студентів та створити додаткові можливості для їх працевлаштування на європейському чи світовому ринку праці, досягти зростання конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Дослідження процесів інтернаціоналізації вищої освіти Польщі на фоні країн Європейського Союзу дозволило відзначити, що повністю відповідають загальноєвропейським тенденціям і наслідують найкращі світові тренди в цій сфері.

Однак, незважаючи на успіхи, існують і певні проблеми та виклики, з якими стикаються учасники. Тому постає необхідність формування комплексу заходів, спрямованих на ефективний розвиток процесів інтернаціоналізації вищої освіти в Польщі, який має бути реалізовано на різних рівнях управління (національному та університетському), що дозволить підвищити конкурентоспроможність країни на ринку освітніх послуг.

Література

1. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії і практики: монографія. Суми : Університетська книга, 2015. 710 с.
2. Дебич М. Теоретичні засади інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід: монографія. Ніжин: ПП Лисенко, 2019. 408 с.
3. Зінченко В. В. Інтернаціоналізація системи освіти і реформи менеджменту вищої освіти: німецька модель. Освітологічний дискурс. 2016. № 3 (15). С. 74–96.
4. Козієвська О. І. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: міжнародний досвід та українські перспективи. Вища школа. 2012. № 7. С. 30–39.
5. Сбруєва А. Інтернаціоналізація вищої освіти: пріоритети комплексної стратегії Європейського Союзу. Вища освіта України. 2013. № 3. С. 89–95.
6. Сікорська І. М. Аналіз міжнародної діяльності вищого навчального закладу як стратегічного напрямку інтернаціоналізації. Вища освіта України. 2015. № 3, дод. 2. С. 268–277.
7. Солощенко В. М. Інтернаціоналізація університетської освіти: досвід німецькомовних країн: монографія. Суми : Видавничо-виробниче під-во «Мрія», 2012. 176 с.
8. Ayzova L., Babenko O., Nestorenko T., Reshetova I., Semeniuk M., Shevchenko O. Educational management in Ukraine: the place of displaced universities. *Sustainable Development Goals: The 2030 Agenda & Does environmental diplomacy reflect new challenges regarding climate change? Workshop 8.11.2017*. University of Economics in Bratislava, Bratislava. URL: <https://cutt.ly/SYcVUXq> (дата звернення: 28.08.2022).
9. Altbach P. G. & Knight J. The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 2007, vol. 11, № 3/4, p. 290-305.
10. Azhazha M., Nestorenko T., Peliova J. Trends of international student migration. *Management and administration in the field of services: selected examples*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020, p. 126-137. URL : <https://cutt.ly/nX3hUD8> (дата звернення: 28.08.2022).
11. Brandenburg U., De Wit H. Getting internationalisation back on track. *IAU Horizons*. 2012. Vol. 17. No 3. P. 17-18.
12. De Wit H., Hunter F., Howard L., Egron-Polak E. Internationalisation of Higher Education. Study. Brussels, European Parliament, 2015. 319 p. URL : <https://cutt.ly/ICiFBjP> (дата звернення: 28.08.2022).
13. Education at a Glance 2021: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing, 2021. 474 p. URL : <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en> (дата звернення: 28.08.2022).

14. [European Association for International Education](http://www.eaie.org/home/in-the-field/barometer.html) (EAIE). URL : <http://www.eaie.org/home/in-the-field/barometer.html> (дата звернення: 28.08.2022).
15. European Commission. European Education and Culture Executive Agency. URL : <http://eacea.ec.europa.eu/> (дата звернення: 28.08.2022).
16. Helms R. M., Rumbley L. E., Brajkovic L., Mihut G. Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs. *American Council on Education, The Boston College Center for International Higher Education*, 2015. URL : <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/National-Policies-and-Programs-Part-1-Global.pdf> (дата звернення: 28.08.2022).
17. International student mobility. URL : <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm> (дата звернення: 28.08.2022).
18. Knight J. Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalisation. Rotterdam : Sense Publishers, 2008. 241 p.
19. Leask B. Using formal and informal curricula to improve interactions between home and international students. *Journal of Studies in International Education*. 2009. № 13 (2). P. 205–221.
20. Mellors-Bourne R., Humfrey C., Kemp N., Woodfield S. The Wider Benefits of International Higher Education in the UK. *BIS Research Paper*. No. 128. London: BIS, 2013. 123 p. URL : <https://cutt.ly/DCiFlh3> (дата звернення: 28.08.2022).
21. Nestorenko T. Economic impact of international students on a host city: case of the university of economics in Bratislava. *3rd Teaching & Education Conference, the International Institute of Social and Economic Sciences*, June 28 – July 1, 2016, Barcelona, Spain, URL: <https://cutt.ly/gQyJbh0>. Doi: 10.20472/TEC.2016.003.017 (дата звернення: 28.08.2022).
22. Nestorenko T., Dubrovina N., Peliova J. Local Economic Impact of Domestic and International Students: Case of University of Economics in Bratislava. In: *European Financial Systems. Proceedings of the 13th International Scientific Conference*, 2016. 496-501. URL : <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=839819> (дата звернення: 28.08.2022)
23. Nestorenko T., Ostenda A., Perelygina L., Ilina Yu. The Impact of Foreign Students on Internationalization of University and on the Economy of a Host City (Case of the Katowice School of Technology). *Capacity and resources for sustainable development: the role of economics, business, management and related disciplines. EDAMBA-2018. Conference Proceedings of International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars*. 17-19 April, 2018, 356-366. URL : <https://cutt.ly/vXRxiUV> (дата звернення: 28.08.2022)
24. Ostenda A., Nestorenko T. & Ostenda J. Practical education on a higher level in Poland: example of Katowice School of Technology. *Scientific Papers of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*. 2018. Is. 1. P. 186-190. URL: <https://cutt.ly/Elh9sSP> (дата звернення: 28.08.2022)
25. Project Atlas infographics 2021. The Power of International Education. URL : <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Project-Atlas/Explore-Data/Infographics/2020-Project-Atlas-Infographics> (дата звернення: 28.08.2022)
26. Researching the implementation of internationalisation at home. *Internationalisation revisited: New dimensions in the internationalisation of higher education* / J. Beelen, H. de Wit [Eds.]. Amsterdam : CAREM, 2012. P. 9–20.
27. UNESCO Data. Global Flow of Tertiary-Level Students. URL : <https://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> (дата звернення: 28.08.2022).

References

1. Horbunova, L. S. (2015). *Filosofia transformativnoi osvity dlia doroslykh: universytetski stratehii i praktyky: monohrafiia* [Philosophy of transformative education

for adults: University strategies and practices: monograph]. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].

2. Debych, M. (2019). *Teoretychni zasady internatsionalizatsii vyshchoi osvity: mizhnarodnyi dosvid: monohrafiia* [Theoretical foundations of internationalization of higher education: international experience: monograph]. Nizhyn: PP Lysenko [in Ukrainian].

3. Zinchenko, V. V. (2016). *Internatsionalizatsiia systemy osvity i reformy menedzhmentu vyshchoi osvity: nimetska model* [Internationalization of the education system and reforms of management of Higher Education: German model]. *Osvitohichnyi dyskurs – Osvitological discourse*, 3 (15), 74-96 [in Ukrainian].

4. Koziiavska, O. I. (2012). *Stratehii internatsionalizatsii vyshchoi osvity: mizhnarodnyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy* [Strategies of internationalization of higher education: international experience and Ukrainian prospects]. *Vyshcha shkola – Higher School*, 7, 30-39 [in Ukrainian].

5. Sbrueieva, A. (2013). *Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: priorytety kompleksnoi stratehii Yevropeïskoho Soiuzu* [Internationalization of higher education: priorities of the integrated strategy of the European Union]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 3, 89-95. [in Ukrainian].

6. Sikorska, I. M. (2015). *Analiz mizhnarodnoi diialnosti vyshchoho navchalnogo zakladu yak stratehichnogo napriamu internatsionalizatsii* [Analysis of the international activity of a higher educational institution as a strategic direction of internationalization]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*, 3, 2, 268-277 [in Ukrainian].

7. Soloshchenko, V. M. (2012). *Internatsionalizatsiia universytetskoï osvity: dosvid nimetskomovnykh krain: monohrafiia* [Internationalization of university education: experience of German-speaking countries: monograph]. Sumy: Vydavnychovyrobnyche pid-vo «Mriia» [in Ukrainian].

8. Abyzova L., Babenko O., Nestorenko T., Reshetova I., Semeniuk M., Shevchenko O. (2017). *Educational management in Ukraine: the place of displaced universities*. Sustainable Development Goals: The 2030 Agenda & Does environmental diplomacy reflect new challenges regarding climate change? Workshop 8.11.2017. University of Economics in Bratislava, Bratislava. URL: <https://cutt.ly/SycVUXq> [in English].

9. Altbach, P.G. & Knight J. (2007). *The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities*. *Journal of Studies in International Education*, vol. 11, № 3/4, 290-305 [in English].

10. Azhazha M., Nestorenko T., Peliova J. (2020). *Trends of international student migration*. Management and administration in the field of services: selected examples. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. 126-137. URL : <https://cutt.ly/nX3hUD8> [in English].

11. Brandenburg U., De Wit H. (2012). *Getting internationalisation back on track*. *IAU Horizons*, Vol. 17, 3, 17-18 [in English].

12. De Wit H., Hunter F., Howard L., Egron-Polak E. (2015). *Internationalisation of Higher Education. Study*. Brussels, European Parliament. URL : <https://cutt.ly/ICiFBjP> [in English].

13. *Education at a Glance 2021: OECD Indicators* (2021). Paris: OECD Publishing. URL : <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en> [in English].

14. [European Association for International Education \(EAIE\)](http://www.eaie.org/home/in-thefield/barometer.html). URL : <http://www.eaie.org/home/in-thefield/barometer.html>. [in English].

15. *European Commission. European Education and Culture Executive Agency*. URL : <http://eacea.ec.europa.eu/> [in English].

16. Helms R. M., Rumbley L. E., Brajkovic L., Mihut G. (2015). *Internationalizing Higher Education Worldwide: National Policies and Programs*. American Council on Education, The Boston College Center for International Higher

Education. URL : <http://www.acenet.edu/news-room/Documents/National-Policies-and-Programs-Part-1-Global.pdf> [in English].

17. *International student mobility*. URL : <https://data.oecd.org/students/international-student-mobility.htm> [in English].

18. Knight J. (2008). *Higher Education in Turmoil. The Changing World of Internationalisation*. Rotterdam: Sense Publishers [in English].

19. Leask B. (2009). *Using formal and informal curricula to improve interactions between home and international students*. Journal of Studies in International Education, 13 (2), 205–221 [in English].

20. Mellors-Bourne R., Humfrey C., Kemp N., Woodfield S. (2013). *The Wider Benefits of International Higher Education in the UK*. BIS Research Paper, No. 128. London: BIS. URL : <https://cutt.ly/DCiFlh3> [in English].

21. Nestorenko T. (2016). *Economic impact of international students on a host city: case of the university of economics in Bratislava*. 3rd Teaching & Education Conference, the International Institute of Social and Economic Sciences, June 28 – July 1, 2016, Barcelona, Spain, URL: <https://cutt.ly/gQyJbh0>. Doi: 10.20472/TEC.2016.003.017 [in English].

22. Nestorenko T., Dubrovina N., Peliova J. (2016). *Local Economic Impact of Domestic and International Students: Case of University of Economics in Bratislava*. In: European Financial Systems, 2016. Proceedings of the 13th International Scientific Conference, 496-501. URL : <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=839819> [in English].

23. Nestorenko T., Ostenda A., Perelygina L., Ilna Yu. (2018). *The Impact of Foreign Students on Internationalization of University and on the Economy of a Host City (Case of the Katowice School of Technology)*. Capacity and resources for sustainable development: the role of economics, business, management and related disciplines. EDAMBA-2018. Conference Proceedings of International Scientific Conference for Doctoral Students and Post-Doctoral Scholars. 17-19 April, 2018, 356-366. URL : <https://cutt.ly/vXRxiUV> [in English].

24. Ostenda, A., Nestorenko, T. & Ostenda, J. (2018). *Practical education on a higher level in Poland: example of Katowice School of Technology*. Scientific Papers of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences, Is. 1, 186-190. URL: <https://cutt.ly/Elh9sSP> [in English].

25. *Project Atlas infographics 2021* (2021). The Power of International Education URL : <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Project-Atlas/Explore-Data/Infographics/2020-Project-Atlas-Infographics> [in English].

26. Beelen J., de Wit H. [Eds.]. (2012). *Researching the implementation of internationalisation at home*. Internationalisation revisited: New dimensions in the internationalisation of higher education. Amsterdam: CAREM, 9–20 [in English].

27. *UNESCO Data*. Global Flow of Tertiary-Level Students. URL : <https://uis.unesco.org/en/uis-student-flow> [in English].

АНОТАЦІЯ

Метою статті є аналіз процесів інтернаціоналізації вищої освіти Польщі та їх порівняння з іншими країнами Європейського Союзу, що дозволить оцінити місце держави в європейському освітньому просторі та сформуванати подальші перспективи розвитку. Відзначено, що найважливішим поштовхом для розвитку інтернаціоналізації в Європі був Болонський процес, а приєднання до нього національної системи вищої освіти Польщі започаткувало реалізацію на державному рівні загальноєвропейської політики розвитку. Визначено основні передумови інтернаціоналізації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Проаналізовано рівень міжнародної студентської мобільності в країнах

Європейського Союзу. Встановлено, що Польща є активним учасником інтернаціоналізації, що дозволяє на фоні збереження найкращих традицій і специфіки національної системи вищої освіти підвищити конкурентоспроможність університетів. На основі дослідження процесів інтернаціоналізації вищої освіти Польщі на фоні країн Європейського Союзу відзначено, що вони відповідають загальноєвропейським тенденціям і наслідують найкращі світові тренди в цій сфері. Встановлено, що частка іноземних студентів у вищих навчальних закладах цієї країни складає 3,86% від числа зарахованих, що є значно нижчим за середнє значення по країнах Європейського Союзу (10,86%). За результатами аналізу загальної кількості іноземних студентів у приймаючих державах визначено, що Польща входить до найбільш численної класифікаційної групи (від 20 до 100 тис. осіб) та має основний контингент студентів з України, Білорусі, Індії, Чехії, Норвегії та інших країн. Узагальнено певні напрацювання та практики, які характерні для польської системи вищої освіти в порівнянні з країнами Європейського Союзу. Привернуто увагу до проблем та викликів, з якими стикаються учасники інтернаціоналізації. Сформовано комплекс заходів, спрямований на ефективний розвиток процесів інтернаціоналізації вищої освіти в Польщі, який має бути реалізовано на різних рівнях управління (національному та університетському), що дозволить підвищити конкурентоспроможність країни на ринку освітніх послуг.

Ключові слова: вища освіта, інтернаціоналізація вищої освіти, конкурентоспроможність, іноземні студенти, студентська мобільність.